

Elektroonilisi hargnemisi kõõmnetopsis

Gary Hill.
Tähtlepaneid värvide kohta.

Mida kasulikku võiks eesti kunstnik kõrva taha panna praeguselt meediakunsti näitusel Tallinna Kunstihoones?

Selliste puhtpragmatilise küsimusega väldiksime ehk lõputuid mõtlusi digitaalsete kunsti olemusest, selle suhetest teiste kunstidega ning tema mõjust meie elule. Seda kõike on tulnud viimasel ajal liiga palju ning vastavaid mõtteid näib asjatundjail jaguvat. Kusjuures nii näituse «elektroonilisi hargnemisi» kataloogis kui ka vastavas erialakirjanduses laiemalt kõlab kõige selgemalt seisukoht, et meediakunst alles kompab oma keha, uurib oma piire ja naabreid ning vahest alles kaugemas tulevikus leiab üles ka oma spetsiifika.

Seepärast ei peaks meie siin Tallinnas eriti oma pead vaevama, vaid võtma tänumees vastu selle, mida Soome Moodsa Kunsti Muuseumil meile pakkuda on. Juhtumisi pakutakse meile tänava paremiku nimetatud muuseumi elektroonilise kunsti varadest ning meist oleks ülimalt ignorantne jätta siin oma hoiak välja kujundamata. Sõltumata sellest, kas meediakunst ise suudab oma olemust taibata või mitte.

Siinkirjutaja leiab olevat õnneliku juhuse, et osalt just samades ruumides leidis hiljuti aset näitus «Eesti kui märk» – Eesti novaatorliku kunsti kõige viimane lipulaev. Võrdlused, nii libedad kui nad ka pole, annavad ohtralt materjali mõtisklusteks. Nimelt oli ju Juskel kavatsus semiootikas maha märkida uuenenud Eesti kontuurid, leida üles meie ühiskonna kõige «kuumemad» imagod, tekstid ja žestid – Eesti uuesti defineerida.

Paraku kujunes näitus hoopis ühiskonnakriitiliseks publitsistikavõistluseks, mille laureaatide hulgas ei puudunud ka puhtalt olupoliitilised mõtlejad. Suur osa Eesti kunstnike on suured jutupaunikud ning oma jutuga kaasa minemine ei võimalda neil tunnetada keelt, mida nad vestmiseks kasutavad.

See on ka peamine põhjus, miks meil läheb veel mõni aeg enne, kui ka meie hakkame

probleemitsema meediakunsti aimatava olemuse üle. Nii nagu eestlastele on tähtis füüsiline säilimine, on neile oluline ka kunsti füüsilisus. Kui viimane pole virtuaalsuses võimalik, klammerdub kunstnik tähtsuse külge, sest see aitab ka enda mõtlemist kaardistada. Peaasi, et oleks mingi süsteem. Nii nägimegi «Eesti kui

märk» lipu all seilamas taieseid, mis vormiliselt lubasid endale vägagi moekaid vallatusi ja seiklusi kaugetes dimensioonides, kuid olid autori poolt siiski köietatud alalhoidlike kirjajätked seletuskirjadega. Viimase peal meedia laseb aga vabaks kõik võimalikud vormid ja tä-

ning viis sajandit hiljem teatasid mõned kunstiajaloolased, et sellega sai keskaeg läbi. Jan van Eyck'i maalid omandasid erilise sära ja säilivuse tänu kõõmne eeterlikele õlidele, värvid kuivasid kiiremini ning kunstnikki võis töötada kiiremini ja paindlikumalt. Käepärasem tehnika lubas täpsemalt jälgida natuuri ja proportsiooni, mis viis samad kunstiajaloolased omakorda mõttele renessansiajastu algusest Brügge kuulsal altarimaalil.

Ometi näitab lähem ikonograafiline analüüs, et ainult kõõmneemned ongi need, mis lubavad van Eyck'il kaasaegsete hulgast esile tõusta. Keskaegne maailmavaade on tema altari jäänud muutumatuks, või

värvipaletile kukkunud kõõmneemnenäide. Äkki hakkab idanema?

Lisaks veel üks võrdlus kohalikust lähikunstiajaloo. Paar aastat tagasi toimus samades ruumides (!) Soome kinetistide rühmituse «Dimensio» jõuline manifestatsioon. Paraad oli võimas ning vahest just see prototseeriski kohalike tegijaid meenutama oma kunagisi katsetusi kineetilise kunsti valdavas. Läks aasta mööda ning Kaarel Kurismaa initsiatiivil avati Tallinna Kunstihoones (!)

Eesti kineetilise kunsti retrospektiiv «Mobile 1.», mis pakkus soomlastele täiesti võrreldavat konkurentsi.

Nüüd, maailmakunstiga silmitsi seistes, ei ole keegi siiski veel suud lahti teinud, ehkki «Elektrooniliste hargnemiste» tehnopark on märksa tagasihoidlikum kui «Dimensio» oma. Ühelt poolt on «meiekad» kohalike kriitikute poolt ära hirmutatud: *einoh, mis nüüd meie Bill Viola ja Bruce Naumanni kõrval nullikesed...* Teisalt rahustab rahvuslikku uhkust maha tõsiasi, et Jaan Toomik on juba edukalt nende mängumaal end sisse seadnud ning näib end hästi tundvat.

Toomik on endine maali, kelle värvipurk kukkus kõõmneemne juba mõni aasta tagasi ning kes kuuldavasti kavatses selle seal nüüd välja koukida ja tagasi löuendi juurde pöörduda. See näib osutavat võimalusele, et keskaeg ja renessanss on korraga olemas isegi ühes kunstnikus ja rääkimata kogu maailmast. Me ei peaks eriti muretsema selle üle, mis aeg meil parajasti on. Kõik on võimalik.

JOHANNES SAAF

Jaan Toomik.
Tantsides koju.

Toomiku värvipurki kukkus kõõmneemne juba mõni aasta tagasi.

Pekka Nevalainen. Loodusdokument.

Aga selle üle, mis aeg meil parajasti on, ei maksa eriti muretseda.

hendused ning kontsentreerub ideaaljuhul väljendusvahendeile endile.

Siin ongi sild Juske ootuste ja meediakunsti svahel. Mõlemad siirduvad meeleldi kunsti metatasele ja vaatavad kunsti kui tehnika-ülesannet. Antiiksete kreeklaste *techné*, klassikalise semiootika tekstiuringud ja meediakunsti kujunev spetsiifika – kõik nad baseeruvad eeldusel, et loomingu aluseks on ei rohkem ega vähem kui teatava tehnoloogia valdamine. Olgu selleks siis mingi käsitööoskus, keeleliste konstruktsioonide koostamine või baitide lükkimine infohulkadeks.

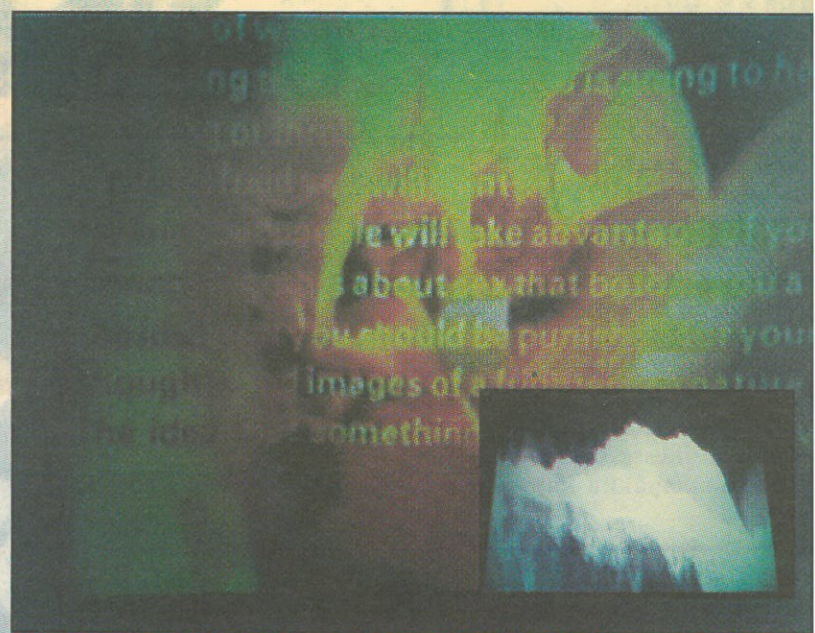
Viimatine äratundmine võimaldaks ehk Eesti kunstnikelgi asja rahulikumalt võtta. 15. sajandi algupoole Brügges lisas maali ja Jan van Eyck värvimuldadele natuke jahvatatud kõõmneemneid

siis ehk vastupidi – omandanud veelgi kirrkama koloriidi. Renessanss aga laekus Madalmaadesse sajand hiljem ja hoopis ootamatul kujul – pildirüüstamisainena.

Nii võime meiega loota, et vähemalt esialgu ei nõuta meil seitsmepeniikoormapikkust hüpät tuleviku poole. «Elektroonilistes hargnemistes» on end mugavalt sisse seadnud 1960. aastate kontseptualism, võitlev feminism ja ka, võta või jäta, kujutatav kunst. Tehniline uuendus, mis paljudele tundub epohhiloovana, leiab esmalt siiski rakendamist vana juttude jätkuna. Seepärast ootame üldistustega sajan-dikese ja võtame meediakunsti küllalistendust meie

7x Peeter Langovits

Ange Leccia. Meri.